

דוח פרוייקט "ערים בלילה" – תכנית למניעת ניצול מיני מסחרי של קטינים

סיכום ממצאים עיקריים, ספטמבר 2002

(הסיכום הוכן ע"י מיכל כספי, מרכז מחקר ומידע, עבור יו"ר הוועדה לזכויות הילד, 14 במאי 2003)

בינואר 2001 יצאה לפועל תכנית ניסיונית בשם ערים בלילה שמטרתה מיפוי, איתור, איסוף מידע ובחינת דרכי התערבות ומיגור תופעת הניצול המיני-מסחרי של קטינים בישראל. זאת, בין השאר, בעקבות הגשת דוח הוועדה לבחינת ניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל – תשנ"ז, שכותרתו: "שיעבוד דורסני: על קטינים הנידונים לקמילה גופנית ונפשית בשל ניצול מיני מסחרי". הדוח נכתב על ידי ד"ר מייק נפתלי ורביטל בקשי והוגש למשרד המשפטים ובהזמנת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה דאז, עו"ד יהודית קרפ. התכנית הופעלה על ידי עמותת עלם (העמותה למען נוער במצבי סיכון ומצוקה), העוסקת בייזום, בפיתוח ובהפעלת תכניות חינוכיות ושיקומיות לבני נוער מנותקים, חסרי בית, עוברי חוק וטעוני טיפות, ולבני נוער מחבר העמים ואתיופיה שנקלעו למצבי משבר, עזובה ונשירה. כמו-כן, פועלת העמותה לקידום תכניות למניעת אלימות בקרב בני נוער, בייחוד בתחום מניעת עבירות מין ובבני נוער הנתונים תחת ניצול מיני מסחרי.

בתקופת פעילות הפרוייקט אותרו באזור ת"א כ-90 צעירים, בגילאי 21-13 הנמצאים במצבי ניצול מיני מסחרי. 23 נערים ונערות מתוכם טופלו באופן ישיר על ידי צוות העובדים. בני נוער אלו נמצאו כבעלי צרכים ייחודיים: החל מצרכים פיזיים, דרך חשיפתם לפגיעות יומיומיות וכלה במצוקות נפשיות. כמו-כן, צעירים אלו מבודדים ממערכות תמיכה שונות ונאלצים לשרוד לבד. פרוייקט ערים בלילה מומן על ידי משרד העבודה והרווחה, משרד החינוך ומשרד הקליטה ועמותת "אשלים" ועמותת "עלם" ובשותפות עם עיריית תל אביב, המשרד לבטחון פנים ומשרד המשפטים.

מטרות התכנית:

- איסוף מידע על אוכלוסיית בני הנוער המנוצלים מינית ומסחרית;
- איתור, סיוע והתערבות במפגש עם בני-נוער העוסקים בפעילות מינית מסחרית.

מוקדי הפעולה

עבודת השטח נעשתה באזור תל-אביב. העיר נבחרה כמוקד להפעלת התכנית הניסיונית בעיקר בשל היותה עיר מרכזית למשיכת בני נוער מרחבי המדינה. בעיר אותרו 15 זירות עבודה קבועות לפעילות של זנות (פעילות מינית מסחרית): התחנה המרכזית הישנה, מתחם תל ברוך, מתחם יצחק שדה, מתחם הבורסה, "גן העצמאות" ו-"גן הרכבת", "גן החשמל", מועדוני לילה, סאונות, בתי-מלון, מכוני ליווי, שירותי ליווי, דירות פרטיות, אתרי אינטרנט¹, מועדוני חשפנות ומועדוני גייז וטראנס-סקסואליים. כמו-כן, אותרה תופעה של "זירה משתנה" – נערים ונערות הנחשפים לניצול מיני מסחרי כטרמפיסטים.

במהלך הפעילות התקבל מידע אודות ניצול מיני מסחרי של קטינים גם במקומות אחרים בארץ, ביניהם: אילת, באר שבע, ירושלים, נתניה, חיפה, רמלה/לוד ועוד.

¹נערים ונערות רבים יוצרים קשר עם לקוחותיהם באמצעות האינטרנט באמצעות ציטים ומודעות פרסומיות ובאמצעות אתרים העוסקים בנושא.

- ליווי ותמיכה צמודים בהתנהלות בני הנוער מול גורמים ציבוריים המעורבים על פי חוק: קציני מבחן, תמיכה בהליכי משפט ובמקרים של מעצרים, קשר עם גורמי השיטור ועם פקידי סעד.
- חיפוש אחר דרכי התערבות ייחודיות במסגרת עדה יישובית – ועדה המורכבת מנציגי השירותים השונים במרחב המוניציפאלי של תל-אביב. מטרת הוועדה: בדיקת דרכי התערבות אפשריות ובמידת הצורך, בלתי שגרתיות, עבור המקרים הפרטניים וניסיון לבנות מודל תשתיתי להתערבות בקרב קהל היעד.

הפרופיל הסוציו-דמוגרפי של בני הנוער שאותרו בתכנית

עד לסיום הפרוייקט, אותרו באופן ישיר על ידי צוות התכנית למעלה מ-90 צעירים העוסקים בזנות (במצבים שונים של ניצול מיני מסחרי). מספר דומה אותר על ידי גורמים מקצועיים אחרים בעמותת עלם ברחבי הארץ.

להלן מבחר נתונים אודות האוכלוסיות שנאסף לגביהן מידע, (סה"כ 91 קטינים):

חלוקה על פי מין

מספר	באחוזים	
50	55	נערו
35	38	נערים
6	7	טרנסג'נדר
91	100	סה"כ

חלוקה על פי קבוצות גיל

הגיל	מספר	באחוזים
13-14	4	5
15-16	22	24
17-18	42	46
19-21	23	25
סה"כ	91	100

חלוקה על פי רקע תרבותי

מספר	באחוזים	
56	61	ישראלים ותיקים
14	16	עולים מחבר העמים
9	10	פלשתינאים
12	13	סחר בנשים (בד"כ מחבר העמים)
91	100	סה"כ

חלוקה על פי סוגי הזירות ואופן הניצול

מספר	באחוזים	
49	54	זנות רחוב
4	4	סאונות
8	9	מועדוני חשפנות
15	16	דירות פרטיות
14	15	מכוני ליווי
6	7	שירותי ליווי
5	6	אינטרנט
101	*111	סה"כ

* סך האחוזים גדול מ-100 מאחר וחלק מבני הנוער נמצאים ביותר מזירת פעילות אחת.

מאפיינים של קהל הלקוחות הצורכים שירותי מין

- לרוב, קהל הלקוחות משקף את כלל החברה הישראלית על כל גווניה;
- קיימת העדפה לזונות צעירות, ללא הצבת גבולות ברורים לגילן וללא החשש מעצם האפשרות להיותן קטינות;
- בזנות הומוסקסואלית, יש נטייה להעדיף קטינים על פני בגירים;
- חלק מהמרואיינים העדיפו שירותי מין בתשלום לצורך מילוי צרכים פיזיים שלא באים לידי סיפוק במסגרת קשרים אחרים, או בשל קושי ביצירת קשר ותחושות בדידות;
- לקוחות רבים מדווחים על היותם מכורים למין בתשלום.

השלכות הניצול המיני-מסחרי על בני הנוער

בני הנוער הללו חיים תחת האשליה של שליטה. הם מפרנסים עצמם, לכאורה הם יצאו ממצבי מצוקה ועברו לחיים עצמאיים, אישיים וכלכליים. ישנם רגעי משבר של התפכחות מהאשליה, דכאוניות, תרדות ופחדים. בני הנוער העוסקים בזנות הנם בעלי כוחות ויכולות העלולים להביאם להרס עצמי.

הצעה לתכנית שיקומית טיפולית ניסיונית לבני נוער המנוצלים מינית-מסחרית

התכנית המוצעת הנה חוליית המשך לפרוייקט "ערים בלילה", לאיתור ולאבחון של בני נוער בגילאי 13-21 המנוצלים מינית מסחרית. שיטת הטיפול והשיקום המוצעת מבוססת על הניסיון המצטבר, הקיים במדינות רבות בעולם, בטיפול ובסיוע לקטינים המנוצלים מינית-מסחרית והזקוקים לתמיכה במגוון תחומים. התכנית מורכבת ממערך משולב של סוגי מענה במקומות בהם הנוער נמצא, קו חם לסיוע טלפוני, מענה לצרכים בסיסיים (ארוחות, לינה ועוד) ושיקום ארוך טווח הכולל טיפול נפשי, השמה תעסוקתית ולימודים.